

‘Er is in dit land veel misgegaan’

Ze geeft les op een van de moeilijkste scholen van het land. Trudy Coenen, Leraar van het Jaar 2010. Over Marokkaanse etterbakkies, nonsense en modern onderwijs in Amsterdam. ‘Vorig jaar ben ik tijdens de studiedag lekker naar de kapper gegaan.’

Door Frank van Zijl

Juf Coenen heeft het warm. Of, zoals de van oorsprong Limburgse dat op zijn Amsterdams zegt: ze heeft ‘een natte rug’. Juf Coenen had zojuist een overleg ‘met allemaal mensen uit de zorg – met een hoofdletter Zz-ze’, van buiten de school. Een ambulante begeleider, een leerplichtambtenaar, een orthopedagoge, iemand van de jeugdhulpverlening. Spottend: ‘Dan gaat het over ‘intervenieren in een zorgverleningstraject’. Daar krijgt ze het warm van. ‘En pukels. Spontane allergie.’

Zo is juf Coenen: wham! recht door zee. Nota bene, dat overleg ging over een Chinese jongen, die altijd te laat komt en nu al vier maanden niet op school is. ‘Chinezen’, doceert ze, ‘die raak je met geld. Dus als zo’n joch steeds te laat komt, moet er gestraft worden. Weer te laat? Niet aanwezig? Betalen! Van al die termen uit het hulpverleningscircuit ligt zo’n kind lachend in zijn bedje. Gaat dat over mij? Het is goed dat een zorgcoördinator ons eens bij elkaar brengt. Maar investeer liever in de een-op-een relatie tussen mentor en leerling. Dat helpt.’

Juf Coenen, Trudy Coenen, werd deze maand door de VO-raad gekozen tot Leraar van het Jaar. Ze is nu ‘ambassadeur voor alle leraren in Nederland’ en mag gevraagd en ongevraagd adviseren aan beleidsmedewerkers van het ministerie van Onderwijs. Dat adviseren doet ze al langer. Hoewel: het is meer *intervenieren*. Heeft ze een probleem met een leerling dan belt of mailt ze met de wethouder. Vroeger Ahmed Aboutaleb, nu Lodewijk Asscher.

Coenen, 55 jaar oud, zit al dertig jaar in het vak. Sinds vijftien jaar geeft ze Nederlands op het Montessori College Oost (MCO), een vmbo waar je met een lampje moet speu-

ren naar een blank kind. Het MCO, dat nog steeds groeit, herbergt 750 leerlingen uit zestig nationaliteiten. Dat heeft volgens Coenen als voordeel ‘dat geen enkele cultuur, ook die van moslims niet, overheerst’.

Zo uitgesproken stoer als Trudy Coenen is, zo verlegen is ze onder haar uitverkiezing. Ze komt tot rust in haar eigen klaslokaal. Drinkt een bekertje water. ‘Ik vind het nog steeds een beetje genant. Er lopen op deze school zo veel leraren rond die hun stinkende best doen. Er wordt vaak gemopperd in de docentenkamer, maar hier kun je alleen overleven als je hart hebt voor de kinderen.’

Ze werd genomineerd door haar vriendin en collega Joyce. Die had haar mentorkinderen geïnterviewd. En daar kwam een duidelijk verhaal uit. Juf Coenen is ‘streng doch rechtvaardig’, een beetje gestresst mischien, maar ook ‘inspirerend’ en ‘uitdagend’.

Eigenlijk is juf Coenen – geen Trudy, geen ge-je en ge-jij in de klas – veel meer dan een lerares. Ze is mede-opvoeder. Ze hangt tot aan de hoogste instanties aan de lijn als er problemen zijn. Ze eet couscous in troosteloze flatjes in Zuidoost. Ze heeft de koran gelezen. Ze belt, en niet alleen als het weer mis is met Samir of Priscilla. Ook als ze jarig zijn. Dat zijn kleine investeringen die zich later uitbetalen.

Zelf noemt ze het ‘werk naast de d’s en dt’s’. De ouders van kinderen op mijn school weten niet goed de weg in de Nederlandse samenleving. Daar help ik bij. Er komen heel veel vragen op je af.’ Daarover schreef ze de laatste jaren columns op het intranet van de gemeente Amsterdam. In het onderwijswereldje is ze iemand. Niet vanwege haar weidse visie, maar

De klas van Coenen. De school heeft 750 leerlingen uit zestig nationaliteiten.

Als ze hun huiswerk niet af hebben, ben ik van hel en verdoemenis

door haar no-nonsenseaanpak. Toen ze ooit met een bus vol schoolkinderen naar Auschwitz reisde, werd ze bij de grens onderworpen aan een intimidierende paspoortcontrole. Zware kinderen tenslotte. Ze traptte een nationale rel. Een ex-collega die vertrok en een troosteloos perspectief schetste over een school op achterstand, kreeg mee dat hij maar beter af was ‘in onderwijs aan Haarlemse hockeymeisjes’.

U maakt zich niet bij iedereen geliefd.

‘Mijn tong is vaak sneller dan mijn verstand. Ik kan vervelend zijn voor mijn collega’s. De toon waarop ik iets zeg, is soms helemaal niet leuk.’

‘Het is een gevecht. Mijn kinderen zijn in overgrote meerderheid van niet-Nederlandse komaf. Hun ouders werken in de laagste beroepen. Voor deze groep is een diploma de enige mogelijkheid om op een hoger niveau te komen. Wij hebben hier niet

de luxe om te zeggen: ach, wat stelt zo’n papiertje nu helemaal voor. Deze kinderen hebben het nodig. Ze hebben geen ouders met een netwerk, of een zaak die ze ooit zullen erven. Ze moeten er komen op eigen kracht.’

‘Als ik bij een kind vind dat het erin zit, dan moet het er ook uit komen. Rechtsom of linksom, maar het moet. Ik blijf kinderen stalken. Heeft een kind problemen, dan kun je zeggen: goh, wat erg. Maar ik kijk meteen naar hoe ik de situatie kan verbeteren. En ik accepteer geen excuses. Als ze hun huiswerk niet af hebben, ben ik van hel en verdoemenis. Dan is er een probleem bij. Want door medelijden is geen kind geholpen.’

Het kan niet anders of u stuit op grote teleurstellingen.

‘Er zijn terugkerende dilemma’s. Als een kind thuis klappen krijgt, wanneer besluit je dan dat het tijd is om het uit huis te plaatsen? Wat is kindermishandeling? Vroeger trok ik me alles enorm aan. Ik was oprecht verdrietig als kinderen mislukten. Maar ik ben inmiddels ouder geworden en neem meer afstand. Als ik een meisje in de klas heb dat illegaal in Nederland is, besef ik dat ik haar niet kan legaliseren. Ik kan hoogstens proberen haar situatie te vergemakkelijken.’

Is uw kijk op de samenleving door uw werk veranderd?

‘Ik weet wat er speelt, de maatschappij is onze school. Kinderen die ontspreken, dat is een realiteit. Ik ben geen vaag figuur dat in droombeelden leeft. Als een kind wordt opgepakt voor een misdrijf en wordt gestraft, dan praat je daar over. ‘Je bent gewoon fout en je hoeft niet zielig lopen te doen. Daar moet je bij mij niet mee aankomen.’ Maar tegelijkertijd

Trudy Coenen aan het werk in haar vmbo-klas op het Montessori College Oost in Amsterdam. ‘Ik ben altijd stug doorgeslagen op mijn eigen weg. Als ik zie hoe het idealiter moet volgens al die onderwijsvernieuwingen – wie verzint zoiets?’

Foto’s Guus Dubbelman / de Volkskrant

Een recente briefwisseling tussen Trudy Coenen en een van haar oud-leerlingen, die in het gevang belandde en daar een van zijn oude leraressen, Tamara, als hulpverlener tegenkwam.

Lieve juffrouw Coenen,

Hoe gaat het met u? Met mij gaat het goed. Nadat ik juf Tamara ben teruggekomen, voel ik me net alsof ik weer in de vierde klas zit, toen ik bij haar was. Ik heb u en juf Tamara teleurgesteld. En mezelf natuurlijk. Voordat ik hier kwam zat ik op het ROC ASA en volgde de opleiding marketing en communicatie. Ik hoop in september weer te mogen beginnen. En beloof u en juf Tamara dat ik hier niet meer terug zal komen. Voordat ik naar de MCO kwam, had ik echt een ander beeld van die school. Maar u heeft mij daar anders over laten denken. U bent de beste en liefste juf die ik ooit heb gehad. Ik heb nog nooit zo veel geleerd in één jaar en ben zelfs geslaagd met uw en juf Tamara’s hulp. Dat zal ik nooit vergeten. Ik bedank jullie hiervoor. Maar ik moet verder en dus ben ik bezig met mijn mbo. Ik wil ook daar graag mijn diploma halen. Ik denk bij mezelf dat u meer leerlingen daar blij hebt gemaakt, niet alleen mij. Ik hoop dat het zo is gebleven. Het is vandaag diploma-uitreiking. U krijgt zeker veel complimentjes. U heeft ze ermee geholpen. Als er een beste docent uitgekoken zou worden zou u het zijn. En dat weet ik zeker. Ik wens u nog vele gelukkige jaren in uw leven en op het MCO. Met vriendelijke groet, N.

Beste N.,

Wat ontzettend leuk om van jou een brief te krijgen. Het was echt een verrassing voor me toen juf Tamara mij de brief gaf. Je hebt juf Tamara en mij inderdaad teleurgesteld. Ik heb nooit gedacht dat jij tot een misdrijf in staat bent. Dat je ondeugend bent, wisten we wel. En dat is helemaal niet erg. Maar foute dingen doen waarvoor je bij de rechter moet zijn, is niet acceptabel. Je benadeelt andere mensen en schaadt ze zowel fysiek als psychisch. Je zei het zelf heel goed: niet alleen je familie en ons stel je teleur, maar ook jezelf. Ik hoop dat je ervan geleerd hebt. Zit je straf uit, denk goed na over wat je gedaan hebt, begin opnieuw en zorg dat je daar nooit meer terecht komt. Zoek vrienden uit die het beste met je voor hebben. Fatsoenlijke jongens, geen crimineeltjes. Ik hoop dat je nu je leven betert, want gelukkig mag je altijd opnieuw beginnen. Je bent slim genoeg om je opleiding weer op te pakken, dus richt je blik op de toekomst. Lief wat je zei over dat je mij een goede juf vindt. Ik hou ook echt heel veel van de kinderen op onze school. Dat maakt het voor mij gemakkelijk om mijn werk te doen. De kinderen zijn zo leuk. Ook jullie klas vond ik top. Natuurlijk probeerden jullie ons uit, omdat jullie eigenlijk helemaal niet bij ons op school wilden zijn. Dat was in het begin lastig. Maar door streng te zijn en wel met een hart voor jullie, veranderde de klas en hebben we samen goed kunnen werken. Lieve N., maak iets goeds van je leven. Dat is fijn voor je ouders, je familie, je vrienden, je oude juffen, maar vooral voor jezelf. Ik zou het leuk vinden als je me op de hoogte houdt over hoe het met je gaat. Hartelijke groet, juf Coenen

zijn ze wel kind. En ze kunnen altijd opnieuw beginnen. Dat perspectief moet je bieden. Als je 15, 16 jaar bent, overzie je vaak niet wat voor schade je kunt aanrichten.

‘Ik denk dat er in dit land in de afgelopen twintig jaar heel veel is misgegaan. We plukken de wrange vruchten van het feit dat politici jarenlang hebben nagelaten de pijnpunten te benoemen. Ik begrijp heel goed dat er is geïnvesteerd in de multiculturele samenleving. Maar als je stratenmaker bent, heb je het ook moeilijk. Ik snap zijn frustraties wel. Die ziet allemaal geld gaan naar

allochtonen. En dan komt er een man langs die jouw onvrede benoemt. En dan stem je op Wilders. Laagopgeleide autochtonen hebben zich in dit land heel vaak in de steek gelaten gevoeld. Dat is een domme fout van de politiek. Net zo dom als het is om begrip op te brengen voor

de Marokkaanse etterbakkies. Die krijgen een taakstraf. Hou toch eens op met die flauwekul.’

U bent van de harde aanpak?

‘Ja. We moeten duidelijker maken dat wangedrag hier niet wordt geaccepteerd. Bij serieuze delicten moet in staat bent. Dat je ondeugend bent, wisten we wel. En dat is helemaal niet erg. Maar foute dingen doen waarvoor je bij de rechter moet zijn, is niet acceptabel. Je benadeelt andere mensen en schaadt ze zowel fysiek als psychisch. Je zei het zelf heel goed: niet alleen je familie en ons stel je teleur, maar ook jezelf. Ik hoop dat je ervan geleerd hebt. Zit je straf uit, denk goed na over wat je gedaan hebt, begin opnieuw en zorg dat je daar nooit meer terecht komt. Zoek vrienden uit die het beste met je voor hebben. Fatsoenlijke jongens, geen crimineeltjes. Ik hoop dat je nu je leven betert, want gelukkig mag je altijd opnieuw beginnen. Je bent slim genoeg om je opleiding weer op te pakken, dus richt je blik op de toekomst. Lief wat je zei over dat je mij een goede juf vindt. Ik hou ook echt heel veel van de kinderen op onze school. Dat maakt het voor mij gemakkelijk om mijn werk te doen. De kinderen zijn zo leuk. Ook jullie klas vond ik top. Natuurlijk probeerden jullie ons uit, omdat jullie eigenlijk helemaal niet bij ons op school wilden zijn. Dat was in het begin lastig. Maar door streng te zijn en wel met een hart voor jullie, veranderde de klas en hebben we samen goed kunnen werken. Lieve N., maak iets goeds van je leven. Dat is fijn voor je ouders, je familie, je vrienden, je oude juffen, maar vooral voor jezelf. Ik zou het leuk vinden als je me op de hoogte houdt over hoe het met je gaat. Hartelijke groet, juf Coenen

Hoe leeft de politiek in uw klas?

‘Kinderen, en dan vooral de moslims, vinden Wilders een racist. Iedere les begin ik met bijpraten: wat heb je gelezen, wat houdt je bezig? Dan komen de kinderen met hun gevoelens. Buiten slaan ze stoere taal uit, maar in de klas durven ze te praten. Dan vragen ze: Juf, hoe gaat het verder, moeten wij het land uit? Worden we teruggestuurd? Je merkt dat er angst heerst. Ik probeer zo veel mogelijk te rationaliseren. Dan benadruk ik dat ze niets te vrezen hebben zolang ze zich aan de wet houden. Dat is de democratische krachten in dit land vele malen groter zijn dan Wilders. Maar ik heb niet de illusie dat ik ze allemaal geruststel.’

U loopt in de klas tegen andere normen aan. Hoe gaat u hiermee om?

‘Er is hier maar één norm belangrijk en dat is de Nederlandse. Dat is onze gemeenschappelijke noemer. Je kunt leren van elkaars culturen, maar hier staat de onze centraal. Als Oranje speelt, zeg ik: WIJ voetballen vanavond. Dan word je aangekeken: hoezo, wij? En dan zeg ik het nog een keer. Kinderen vinden dat fijn om te horen. Want je biedt geborgenheid: ze horen ergens bij.’

En dan gaat de bel en gaat iedereen zijns weegs.

‘Ik zoek contact met de ouders van mijn kinderen en maak ze duidelijk dat wij aan één kant staan, dat we een bondgenootschap vormen. Dat we samen moeten zorgen dat het kind goed terecht komt. Geen enkele ouder wil dat zijn zoon of dochter op straat zwerft. Dus als een kind om half negen niet op school is, bel ik om vijf over half negen op. Afspraak is afspraak. Dat vinden ouders prettig.’

Waar kan zelfs de Leraar van het Jaar niets tegen beginnen?

‘Tegen onderwijsvernieuwingen die worden bedacht van achter het bureau. We moesten aan het Nieuwe Leren en aan competentiegericht onderwijs. Net als bij al die dure hulpverlening krijg ik daar pukkels van.’

‘Ik ben altijd stug doorgeslagen op mijn eigen weg, omdat ik denk dat ik daarmee resultaten boek. Het afgelopen jaar zijn al mijn negentien kinderen geslaagd. Als ik dan zie hoe het idealiter moet volgens al die onderwijsvernieuwingen: collega’s in de onderbouw die niet alleen Nederlands, maar ook Engels, wiskunde en wereldoriëntatie moeten geven – wie verzint zoiets? Dat kan helemaal niet. Als een kind aan mij vraagt: Juf, hoe zit het met ‘t kofschip, dan weet ik precies hoe ik dat moet uitleggen. Maar dat lukt me niet met Engels of wereldoriëntatie. Ik kan er wel een boek bijhouden, maar ik mis het fingerspitzengefühl voor dat andere vak.’

Dat zijn zorgen van andere aard. ‘Maar ik kan het boycotten hè. Ik kan heel vervelend zijn. Vorig jaar was er weer een studiedag over competentiegericht leren. Toen ben ik er bij de collega van lassen via de achteruitgang tussenuit gepiept. Ben ik lekker naar de kapper gegaan.’